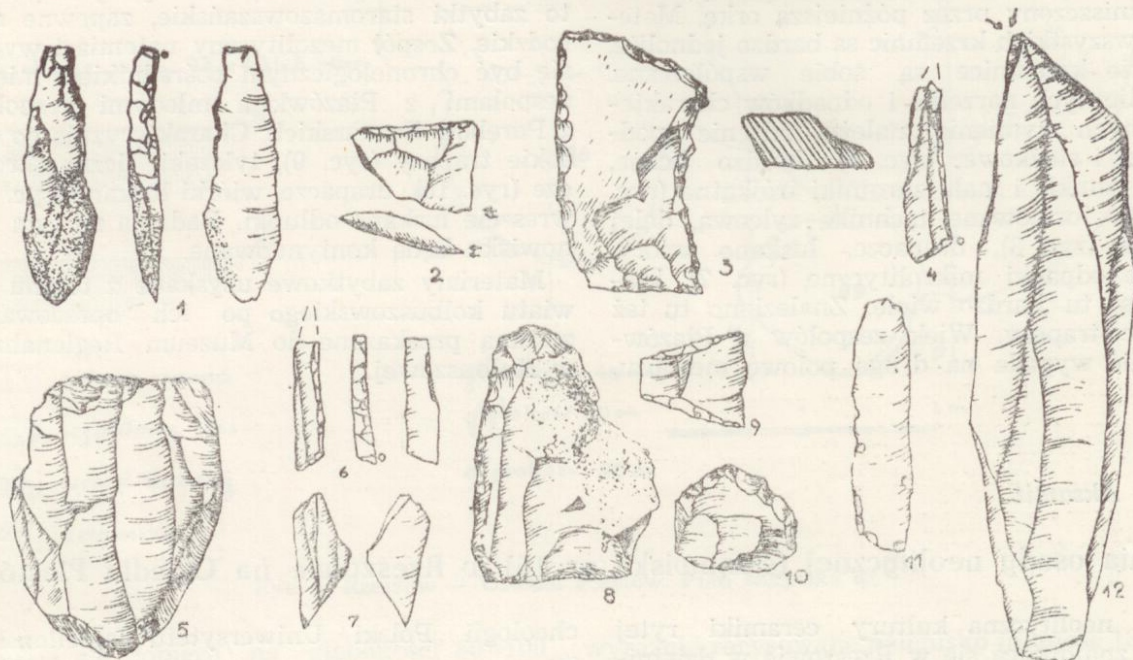

Badania stanowisk paleo- i mezolitycznych w powiecie kolbuszowskim

W sezonie wykopaliskowym 1963 kontynuowano rozpoczęte w ubiegłym roku prace badawcze na stanowiskach paleolitycznych i mezolitycznych centralnej części Kotliny Sandomierskiej. Badania te prowadzone były z ramienia Katedry Archeologii Pierwotnej i Wczesnośredniowiecznej Uniwersytetu Warszawskiego (Maidan Królewski, Komorów, Płazówka, Poręby Dymarskie) oraz Konserwatora Zabytków Archeologicznych w Rzeszowie (badania powierzchniowe, częściowo Płazówka, Raniżów).

Badania sondażowe w Komorowie (lipiec). Nawiązywały do ubiegłorocznych badań powierzchniowych, które ujawniły na wydmie wałowej w Komorowie zabytki mezolityczne. Badania skoncentrowano we wschodniej, odwianej partii wydmy. W zasadzie przyniosły one wynik negatywny. Znalaziono jedynie w piasku współcześnie nawianym nieliczne zabytki mezolityczne, w tym drapacze groszaki, skrobacze oraz zbrojnik trójkątny (rys. 4). Wykonano poza tym przekop

Ryc. 1 — 12. w. n.

Badania powierzchniowe (maj). Odkryto kilka nowych stanowisk paleolitycznych, mezolitycznych i neolitycznych, głównie nad rzeką Zyzogą (Wilcza Wola, Wola Raniżowska, Cmolos, Poręby Dymarskie). Wykonano dokumentację geologiczną tych stanowisk oraz niektórych znanych uprzednio (Kopcie-Wysokoniwka, Werynia, Wilcza Wola-Jaśkowe).

Badania w Majdanie Królewskim (przysiółek Ciułek) (lipiec). Były one kontynuacją badań prowadzonych w sezonie poprzednim. Dostarczyły nielicznych zabytków mezolitycznych, nawiązujących głównie do zespołu tzw. „Pracowni” (wykop II) z roku poprzedniego. Zabytki te datować należy na wczesny mezolit. Wykopano poza tym przekop geologiczny po linii N-S, w celu uchwycenia stosunku piasków tarasowych, na których leży stanowisko, do cienkiej warstwy torfiastej w dolinie przylegającej od południa do stanowiska. Dodatkowe sondaże prowadzone na wschód od stanowiska nie wykazały obecności zabytków. Stanowisko jest całkowicie wyeksplorowane.

geologiczny w celu uchwycenia stosunku wału wydymowego do podległego mu tarasu piaszczysto-żwirowego.

Badania w Porębach Dymarskich (stan. 2) (sierpień). Stanowisko leżące na wydmie wałowej, odkryte w ubiegłym roku, było częściowo wyeksplorowane w czasie badań powierzchniowych w maju br. Wszystkie odkopane zabytki mezolityczne (jak i jeden liściak paleolityczny) znalaziono na złożu wtórnym, w piasku współcześnie nawianym i na stropie resztek illuwiów. Wyróżniono tu trzy krzemnice mezolityczne, stosunkowo bogate. W wykopie pierwszym wystąpiły dwie różnowiekowe krzemnice, częściowo zachodzące na siebie. Pierwsza, dostarczyła zespołu staromezolitycznego datowanego na okres preborealny. Wystąpiły tu starego typu półtyłczaki (ryc. 1), ryłce, narzędzia dłutowate specjalnego typu i in. Zespół drugi z I wykopu datować można na bardzo późny mezolit, nie wykluczone, że jest on nawet współczesny pierwszemu kulturom wstęgowym w Polsce (?). W zespole tym wystąpiły wysokie trapezy (ryc. 2), trójkąty nierównoboczne i in. Dominującą rolę grają tu

liczne skrobacze (ryc. 3), duże i nieregularne. Wykop II dostarczył zespołu dokładnie odpowiadającego zespołowi młodszemu z wykopu I. Dodatkowo odkryto tu jeszcze odpadki mikrolityczne (microburin).

B a d a n i a w P ł a z ó w c e („Przewóz” — stan. 2.) (sierpień). Stanowisko odkryte przez M. Skowrońskiego zostało w ubiegłym roku częściowo zalesione. To spowodowało interwencję z ramienia Konserwatora Zabytków Archeologicznych. Przebadano duży teren tarasu IV i V rzeki Przyrwy. Stanowisko jest rozległe (do 150 m) i dostarczyło bogatych materiałów mezolitycznych. Zalegały one w piasku współcześnie nawianym oraz w strzpie illuwium. Wystąpił tu układ krzemnicowy, częściowo zniszczony przez późniejszą orkę. Materiały z wszystkich krzemnic są bardzo jednolite, wszystkie krzemnice są sobie współczesne. Wśród licznych narzędzi i odpadków charakterystycznych wymieniać należy rdzenie podstożkowe i stożkowe (ryc. 5), bardzo liczne, drobne, smukłe i małe zbrojniki trójkątne (ryc. 6) często formowane technika rylcową, dalej skrobacze (ryc. 8), drapacze, łuskane wióry, wreszcie odpadki mikrolityczne (ryc. 7), których jest tu bardzo wiele. Znalezione tu też nieliczne trapezy. Wiek zespołów z Plazówki ustalić wypada na drugą połowę mezolitu,

zapewne współcześnie z zespołami krzemnic 1 i 2 w Majdanie.

B a d a n i a w R a n i ż o w i e (wrzesień). Przeprowadzono tu jedynie sondażowe badania rozpoznawcze na przestrzeni ok. 1/2 a. Doprowadziły one do odkrycia skupienia krzemieni, którego nie wyeksplorowano do końca. W skupieniu tym, leżącym w przewodzie w illuwium, a więc na pierwotnym złożu, znaleziono nieliczne zabytki paleolityczne (spagowa partia illuwium) oraz bogaty zespół mezolityczny. Sądząc z profilów, wydaje się dosyć prawdopodobnym, że zachowały się tu spagowa partia jamy szalasu paleolitycznego (?). Zespół paleolityczny dostarczył rylca klinowatego (ryc. 12), drapaczy i ostrza strzały (?). Wydaje się, że są to zabytki staromazowskańskie, zapewne allerodzkie. Zespół mezolityczny natomiast wydaje się być chronologicznym pośrednikiem między zespołami z Plazówki a młodymi zespołami z Porębów Dymarskich. Charakteryzują go wysokie trapezy (ryc. 9), tylczaki, liczne skrobacze (ryc. 10), drapacze, wiórki łuskane (ryc. 11), wreszcie łuskane odłuki. Badania na tym stanowisku będą kontynuowane.

Materiały zabytkowe uzyskane z terenu powiatu kolbuszowskiego po ich opracowaniu, zostaną przekazane do Muzeum Regionalnego w Kolbuszowej.

Tadeusz Aksamit

Badania osady neolitycznej (stanowisko nr 16) w Rzeszowie na Osiedlu Piastów

Osada neolityczna kultury ceramiki rytej i klutej znajdująca się w Rzeszowie w dzielnicy mieszkaniowej zwanej Osiedlem Piastów zajmuje obszar 4–5 hektarów. Odkrył ją w czasie budowy osiedla mgr Kazimierz Moskwa w roku 1960, a w latach następnych, tj. w roku 1961, 1962 i 1963 prowadzono badania ratownicze¹. Mimo, że w latach poprzednich przeprowadzenie badań było utrudnione wskutek organizacji robót budowlanych, które narzucały sposób badań i miejsce, udało się jednak rozwiązać cały szereg problemów, między innymi zasięg osady od strony zachodniej, północnej i wschodniej. W roku 1963 zmieniły się warunki badań, ponieważ metody i lokalizacja prac wykopaliskowych uzależnione były od kierującego badaniami. Dużą pomocą w zakresie badań służył podobnie jak w latach ubiegłych, sprawujący nadzór naukowy nad całym Rzeszowskim Ośrodkiem Archeologicznym profesor dr Rudolf Jamka, kierownik Katedry Ar-

cheologii Polski Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Celem tegorocznych prac badawczych finansowanych przez Wydział Kultury Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Rzeszowie i przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków Archeologicznych mgr K. Moskwę, trwających od 15 VI do 31 VII było zlokalizowanie ośrodków największego zagęszczenia osadnictwa. Mimo, że problemem tym zajmowano się specjalnie, zagadnienie to udało się rozwiązać tylko połowicznie. Przeszkodą w ostatecznym ustaleniu punktów największego zagęszczenia osadnictwa jest to, że przestrzeń przeznaczona do tego rodzaju badań zabudowana jest przez domy mieszkalne, będące już w użytkowaniu, a terenów pod dalsze budownictwo nie zdążono w całości przebadać.

Na obecnym etapie badań (przebadano 89 jam) tej osady można już stwierdzić kilka ośrodków zagęszczenia osadnictwa, w których daje się zauważyć występowanie zróżnicowanego materiału archeologicznego oraz różnego typu jamy. Jamy występują bądź pojedynczo, zwłaszcza na peryferiach osady od strony zachodniej, północnej i wschodniej, (co nie wyklucza analogicznego, ale rzadszego występowania jam na pozostałym terenie osady) bądź w skupiskach. Skupiska grupują po kilka jam, które wy-

¹ T. Aksamit. Sprawozdanie z badań osady neolitycznej w Rzeszowie w roku 1961, Sprawozdania Rzeszowskiego Ośrodka Archeologicznego za rok 1961 (maszynopis powielony) Rzeszów 1961, s. 32–35;

Tenże: Sprawozdanie z badań osady neolitycznej w Rzeszowie w r. 1962. Sprawozdanie Rzeszowskiego Ośrodka Archeologicznego za rok 1962. Rzeszów 1962, s. 9–11.